

*Долянoвська І. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: dolianovskaim@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1606-7096>*

*Корніяк К. В.,
здобувач освіти кафедри
державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки
та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: korniakakv@krok.edu.ua*

ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ МЕДІАЦІЇ

Коли виникають конфлікти, суспільство підшукує шляхи їх вирішення. Серед можливих варіантів подолання конфліктів – процедура медіації, яка все частіше застосовується в Україні. Її основа полягає в участі медіатора, який допомагає сторонам конфлікту налагодити процес комунікації та проаналізувати ситуацію так, щоб вони самі змогли знайти рішення, яке задовольнить інтереси всіх учасників.

Медіація – це саме один із видів альтернативного врегулювання спорів. За допомогою цієї процедури можна владнати конфлікт без звернення до формальної системи судочинства. Налагодити комунікацію між сторонами конфлікту та досягти згоди допомагає нейтральний посередник – медіатор.

16 листопада 2021 року набув чинності Закон України «Про медіацію». Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту, принципи медіації, статус медіатора, а також вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою.

По-перше, право на вибір медіації як способу вирішення спорів закріплено в Конституції України. Зокрема, у статті 21 Основного Закону зазначено, що «усі громадяни є вільні і рівні у своїй гідності та правах», а згідно зі статтею 22 Конституції «права і свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними». [1, ст. 21,22].

У ст. 26 Конституції України передбачено, що іноземці й особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, – за винятками, установленними Конституцією, законами чи міжнародними договорами України. Іноземці, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право звернутися до медіатора щодо запобігання чи врегулювання конфлікту [1, ст. 26].

Досліджуючи альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів, ми можемо прийти до висновку, що принципи утворюють систему, що забезпечує функціонування правових інститутів. Ця система, на нашу думку, має бути логічно несуперечливою; принципи повинні корелювати між собою, а у своїй сукупності – забезпечувати стабільність системи, цілісність і узгодженість її внутрішніх елементів.

Стаття 4 Закону України «Про медіацію» визначає вичерпний перелік принципів, відповідно до яких проводиться медіація в Україні. Такими принципами є принципи добровільності, самовизначення сторін медіації, конфіденційності, рівності прав сторін медіації, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора. Тому розглянемо кожний зміст принципів детальніше [2, ст. 4].

Принцип добровільність, тобто кожна з сторін добровільно обирає рішення щодо участі у переговорах і усвідомлює, що рішення може бути досягнуте тільки шляхом співробітництва; можливість добровільного припинення процесу на будь-якому етапі [4, с. 77].

Ще одним важливим принципом медіації є конфіденційність. Усе, що відбувається на медіації не розголошується ані медіатором, ані сторонами. За винятком ситуацій, коли сторони планують завдати шкоди собі чи комусь.

Наступний принцип – це щирість намірів щодо вирішення конфлікту, неупередженість посередника або його нейтральність.

Нейтральність, безоціночність – під час процесу медіатор не займає позицію однієї з сторін, не оцінює їх, а в рівній мірі допомагає обом. Медіатор є нейтральним відносно конфлікту (не «втягується» у суперечку) і, в той же час, широко прагне допомогти сторонам знайти найкраще для обох рішення [3, с. 68].

Медіатор є нейтральною особою, яка допомагає сторонам спору досягти порозуміння налагодити та проводити переговори. Під час проведення процедури медіації медіатор прагне до забезпечення неупередженого підходу по відношенню до сторін і враховує при цьому всі обставини справи.

Принцип розподілу відповідальності, тобто сторони несуть відповідальність за прийняття рішення та його виконання, медіатор – за дотримання правил та принципів процедури.

Наступним основоположним принципом є принцип поінформованості. Даний принцип полягає у тому, що сторони конфлікту повинні бути поінформованими щодо своїх правових та інших позицій, які можуть суттєво вплинути на подальше рішення [3, с. 4].

Також потрібно звернути увагу на принцип правомочність сторін, неформальність та гнучкість процедури медіації.

Гнучкість допомагає сторонам бути готовими до вислуховування і розуміння один одного, а також у прийнятті й розумінні інтересів і потреб кожної сторони.

Процес медіації складається з етапів, кожен з яких має свою мету і зміст. Для успішного проведення медіації необхідно, щоб перехід до наступного етапу відбувався після того, як буде досягнуто усіх цілей на попередньому.

Слід зазначити, що 1 етап – це підготовка до медіації. Підготовка є вирішальним етапом у процесі медіації. Етап підготовки до спільної зустрічі передбачає роботу з двома важливими компонентами: налагодження контактів зі сторонами та організації простору для проведення медіації.

Перед проведенням медіації необхідно підготувати приміщення до спільної зустрічі: розставити стільці (найкраще – колом), принести всі необхідні для роботи документи та письмове приладдя тощо [5, с. 17-18].

Другий етап – вступна частина медіації (вступне слово медіатора). На цьому етапі медіатор знайомить учасників з процедурою медіації та її принципами, обговорює зі сторонами правила медіації, відповідає на питання сторін.

Третій етап – розповіді сторін. Завдання цього етапу є надати сторонам можливість висловитися стосовно конфліктної ситуації і їх ставлення до неї.

Важливо, перш ніж перейти до вирішення конфлікту, детально визначити і узгодити між сторонами суть проблеми та ключові моменти, що потребують розв'язання [5, с. 19].

Четвертий етап – розв'язання проблеми. Завдання цього етапу – визначити шляхи розв'язання проблеми та знайти варіант, який задовольнить обидві сторони конфлікту.

П'ятий етап – укладання та підписання угоди. Останній етап процедури медіації присвячено підписанню документа, який офіційно закріплює досягнуте протягом попереднього етапу порозуміння. Угода повинна містити чіткий план виходу з конфлікту [5, с. 20-21].

Отже, підбиваючи підсумки, зазначимо, що медіація – позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів. А щодо принципів, то українське суспільство знаходиться у постійному розвитку а тому і принципи медіаційної процедури знаходяться у постійному русі. Тому, медіація як ефективний спосіб альтернативного вирішення спорів широко застосовується у різних середовищах та вчить вибудовувати взаємовідносини та знаходити рішення, опираючись на інтереси, цінності, потреби, почуття людини, а не виходити лише з його емоційних реакцій, поведінки, принципових позицій.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 21.10.2024)
2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. Відомості Верховної Ради. 2022. ст.
4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 21.10.2024)
3. Позов Д. А., *Поняття та загальна характеристика принципів медіації в контексті розвитку своєї інтеграції та їх застосування в цивільному процесі України. Ампаро. Спецвипуск. Том 2.*

2022. с. 67-72 URL: <https://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-spec-2-2022/10.pdf> (дата звернення: 21.10.2024)

4. Можайкіна О.С., Сутність принципу добровільності в медіації. Науковий вісник, Ужгородського національного університету, від 2020 року. с. 77-79 URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/02/19-2.pdf> (дата звернення: 21.10.2024)

5. Кацьора О.В., Новосад К.Я. Врегулювання конфліктів та медіація. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 55 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/47098> (дата звернення: 21.10.2024)

